

De Emmausgangers

Vermeer vergeleken met Caravaggio

In een onzer artikelen over de tentoonstelling in het Museum Boymans hebben we o.m. geschreven over vermoedelijke „invloeden” van den Italiaan Caravaggio, via de Utrechtsche School (Terbrugghen, Van Baburen, e.a.) op Johannes Vermeer en zijn prachtig schilderij „De Emmausgangers”.

In „Historia”, maandschrift voor geschiedenis en kunstgeschiedenis, waarvan een bijzondere aflevering aan de Rotterdamsche tentoonstelling is gewijd, schrijft Jhr. Dr. J. L. A. A. M. van Rijkevorsel over dit probleem. Hij wijst op een schilderij „De Emmausgangers” van Caravaggio in de verzameling van Marchese Patrizi te Rome. Hetzelfde schilderij zal, naar wij vernemen, ook behandeld worden in de Geschiedenis der Nederlandsche Schilderkunst van Dr. Knuttel, die binnenkort bij de fa. Becht verschijnt.

Dr. van Rijkevorsel betoogt, dat reeds vroeger invloed van Caravaggio en zijn school (Honthorst, van Baburen, Crabeth, Terbrugghen, e.a.) op Vermeer werd aangenomen. Voor de eerste maal is thans echter een nauwe relatie bewezen tusschen Vermeer's Emmausgangers en een werk van Caravaggio. (Van beide schilderijen zijn reproducties en schema's naast elkaar afgedrukt).

„De repoussoir-figuur links op den Caravaggio, in zijn leunstoel, vindt men terug bij Vermeer. De Christus heeft ongeveer dezelfde hoofdhouding. Zijn rechterhand is bij beiden op dezelfde wijze ter zegening geheven. De dienaar bij Caravaggio is bij Vermeer door een dienares vervangen. De Emmausganger ter rechterzijde houdt met de linkerhand het tafelblad omklemd. Zoo ook bij Vermeer. De tafel met het tafellaken en het stilleven hebben dezelfde functie. En wien zal het verwonderen, dat Vermeer de waterkan van Italiaansch aardewerk verving door het voor hem zoo bekende wit Delftsch wijnkannetje met tinnen deksel? De plaats in de compositie bleef trouwens juist dezelfde. Wel is de hand van den rechtschen Emmausganger door Vermeer veel meer naar het midden geschoven dan dit het geval is bij Caravaggio. Maar wij kunnen den Hollander Vermeer zoo goed begrijpen. Ook wij voelen, dat volgens zijn begrip deze plaats in het schilderij moest gevuld worden. Het „horror vacui”, het vlakvullen zit immers den Nederlandschen kunstenaar in het bloed. Merkwaardig is het dan te zien hoe de lijn, die over de hoofden der vier figuren bij Caravaggio te trekken is, geheel gelijk is aan die bij Vermeer. Na deze vergelijking moge de vormelijke ontleening, m.a.w. de ontleening der compositielijnen van Vermeer aan Caravaggio's Emmaus duidelijk zijn.”

Schr. acht het niet onwaarschijnlijk, dat Vermeer een schets of een copie naar het werk van Caravaggio heeft gekend.

Na een vergelijking echter der beide werken treedt des te sterker de grootheid en het eigene van den Delftschen meester naar voren. Want ook bij de interpretatie der compositie van Caravaggio heeft Vermeer een kunstwerk van andere, zoo niet hoogere orde geschapen, Caravaggio kon Vermeer alleen iets geven voor den vorm, niet voor den inhoud.

Het lijnenspel bij Vermeer is soberder. „En dan de kleur. Groote weloverwogen vlakken grijs, ultramarijn en geel, waarvoor wij het vlammende Caravaggio-rood gaarne missen.... Tegenover Caravaggio's luid realisme stellen wij vol eerbied Vermeer's vrome ingetogenheid.”